

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Турської Валерії Миколаївни на тему «Мода і злочинність: криміногенність та
запобігання негативним впливам», представлену на здобуття ступеня доктора
філософії
в галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право**

На засіданні кафедри за участі:

голови засідання – д.ю.н., професора В.І. Павликівського;

наукового керівника – д.ю.н., професора, ректора О.М. Литвинова;

співробітники кафедри:

с.н.с. доцент А. Є. Голубов, доцент А. О. Гордеюк, професор С. Ф. Гуцу, професор І. Д. Казанчук, к.ю.н. Н. Г. Капустник, доцент Д. Ю. Кондратов, професор С. Ю. Лукашевич, доцент Л. М. Мандрика, професор В. В. Мельник, доцент В. А. Мельник, ст. дослідник доцент В. Р. Остропілець, зав. кафедри професор В. І. Павликівський, професор А.Х. Степанюк, доцент А.М. Стебелєв, доцент І. Ю. Тур, доцент Н.А. Федосенко, професор М. І. Фіалка, професор Н. С. Філіпенко, доцент К. С. Шевелев, завідувачка лабораторії Т. М. Лазарева, ст. лаборант В. Л. Ємець. (серед присутніх фахівців ХАІ - 4 д.ю.н. та 13 к.ю.н. в галузі 08 Право), відбулася публічна презентація дисертаційної роботи Турської Валерії Миколаївни на тему «Мода і злочинність: криміногенність та запобігання негативним впливам».

На підставі обговорення змісту презентації дисертаційної роботи, ухвалено висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації (результати голосування - одноголосно).

1. **Актуальність теми дослідження.** Актуальність кримінологічного дослідження такого явища, як криміногенний потенціал моди та її негативні соціокультурні впливи, на нашу думку, має вельми велике значення в сучасних умовах в українському суспільстві. В той час, коли наше суспільство переживає суттєві трансформації під впливом глобалізаційних процесів, цифровізації та докорінної зміни культурних моделей поведінки, дуже важливо дати відповідь на цілу низку питань. Відповідь на них, на нашу думку, може наблизити українську кримінологічну науку до розуміння та усвідомлення новітніх, латентних першопричин формування девіантної та протиправної поведінки, особливо у молодіжному середовищі. Однією з таких першопричин деформації індивідуальної правосвідомості та каталізації делінквентних практик є проблема деструктивного впливу окремих модних тенденцій, соціокультурних стандартів та медіатрендів в українському суспільстві. Для того щоб це усвідомити, треба розглянути явище моди в Україні через призму декількох аспектів, а саме: політико-правовий, соціальний (соціокультурний) та міжнародний контекст моди у її зв'язку із правопорушеннями.

По-перше, якщо розглядати політико-правовий контекст, то слід зазначити, що сучасні умови, зокрема зумовлені глобальною цифровізацією медіапростору та інформаційними викликами, зробили проблему безпеки соціокультурного середовища однією з центральних для України. Фактично, поширення деструктивних інтернет-трендів та візуальних кодів «антимоди», які протиставляються офіційній правовій системі, безпосередньо впливає на правопорядок. В умовах сьогодення сучасне українське кримінальне законодавство та кримінологічна політика потребують посилення превентивних інструментів захисту суспільства від латентних криміногенних чинників, що маскуються під актуальні соціокультурні зразки та стандарти споживання. Сучасна кримінологічна наука розглядає моду не просто як індустрію одягу чи естетичну категорію,

а як масштабне фонове для злочинності явище та неформальний регулятор суспільних відносин, здатний опосередковано посягати на кримінологічну безпеку нашої держави.

По-друге, соціальна значущість цієї проблематики полягає в тому, що мода безпосередньо впливає на суспільну стабільність в країні, оскільки штучна тиранізація еталонів демонстративного споживання, культу престижу та символічного успіху в умовах майнової нерівності стає соціо-психологічним підґрунтям для різноманітних внутрішніх конфліктів і корисливої мотивації. Поширення деструктивних модних тенденцій може створювати ситуацію, коли візуальний чи субкультурний протест переходить у площину реальної протиправної діяльності, зокрема через гламуризацію елементів кримінальних субкультур та делінквентні патерни поведінки молоді. Це, в свою чергу, загострює питання розмежування між правослухняним соціокультурним самовираженням особистості та криміногенними виявами девіантної поведінки. Враховуючи той факт, що сучасні модні тренди тісно пов'язані з експансією цифрових комунікаційних платформ, де віральні інтернет-тренди миттєво масштабують свій вплив на вразливі верстви населення, вивчення цієї проблеми набуває особливої актуальності в епоху цифрових медіа.

По-третє, міжнародний вимір цих проявів полягає в тому, що Україна інтегрована у глобальний інформаційний та соціокультурний простір, де індустрія моди та цифрові платформи використовуються як інструменти трансляції як позитивних, так і деструктивних транскордонних поведінкових моделей. В аналізі безпекових соціокультурних ризиків Україна активно переймає та адаптує передові світові стандарти інформаційної гігієни, медіаосвіти та захисту публічного простору від ризикових трендів. Порівняльне дослідження доктринальних підходів та досвіду інших країн щодо нейтралізації негативного соціокультурного впливу масової культури дозволяє Україні формувати власний збалансований підхід до кримінологічної превенції та латентного соціокультурного контролю у власному суспільстві.

Про актуальність дослідження проблематики взаємозв'язку моди і злочинності через призму її кримінологічного аналізу та запобіжної діяльності говорить той рівень суспільного запиту на безпечне цифрове та урбаністичне середовище. Проведене нами прикладне соціолого-кримінологічне дослідження (опитування 957 респондентів) зафіксувало чіткі маркери негативного сприйняття моди: так, 30,9% опитаних вбачають у моді інструмент соціального диктату, контролю та нав'язування стандартів, а 22,3% респондентів визначають її як візуальний маркер класової диференціації та статусу, що підтверджує наявність латентного пресингу культури консюмеризму на мотиваційну сферу індивіда.

Складність проблеми полягає в тому, що на монографічному рівні проблематика моди як соціокультурного конструктору та фонового для злочинності явища, її криміногенного потенціалу та системи протидії цьому феномену в українському суспільстві дотепер не ставала предметом самостійного комплексного кримінологічного дослідження. Звісно, окремі наукові дослідження проводились у суміжних сферах, але вони охоплювали або загальні проблеми соціокультурних детермінант злочинності, або окремі напрямки субкультурного чи інформаційного впливу. Так, наприклад, окремі аспекти деформацій правосвідомості, впливу масової медіакультури, субкультурного середовища та процесів соціалізації досліджувалися у працях таких відомих українських вчених-кримінологів, як О. М. Литвинов, Б. М. Головкін, В. М. Дрьомін, Ю. В. Орлов, Є. О. Гладкова, Д. О. Назаренко, Я. В. Ступник, М. І. Фіалка, Т. А. Шевчук та інших. Проте безпосередньо феномен моди як автономної знаково-символічної системи у контексті його криміногенності ними комплексно не аналізувався. Наявність такої низки досліджень проблем, близьких до детермінації правопорушень соціокультурними чинниками, зайвий раз підтверджує актуальність цього питання в межах наукового аналізу.

Все викладене вище, а також відсутність комплексних розробок монографічного характеру щодо кримінологічного аналізу та запобігання негативним криміногенним впливам моди в умовах цифровізації соціуму створює нагальну потребу в проведенні

даного дисертаційного дослідження та зайвий раз наголошує на актуальності дослідження цієї проблеми.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (протокол № 3 від 20 жовтня 2022 року, зі змінами — протокол № 5 від 27 грудня 2023 року). Тема дослідження узгоджується з Пріоритетними напрямками фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затвердженими Національною академією правових наук України, та Концепцією розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI ст., схваленою Координаційним бюро з проблем кримінології Національної академії правових наук України. Тема також відповідає основним науковим напрямкам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 роки, затвердженим постановою Президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року № 30, а саме підпункту 3.4.02.7 (Кримінальне право, кримінологія, судоустрій). Безпосередньо дослідження виконано в межах тематики наукових досліджень кафедри права гуманітарно-правового факультету «Правові засади стійкості та сталого розвитку критичної інфраструктури» (затверджена 23.04.2024 р., номер державної реєстрації 0124U002897), де в частині забезпечення соціокультурної та гуманітарної безпеки суспільства теоретичні висновки роботи узгоджуються із завданнями Стратегії розвитку Національної поліції України на 2026–2030 роки, зокрема щодо реалізації Стратегічної цілі I (ефективне запобігання і протидія злочинності, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень) та Стратегічної цілі III (зменшення кількості правопорушень завдяки превентивним заходам та запровадження інноваційних технологій моніторингу безпекового простору).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

1. Надано та обгрунтовано авторське концептуальне розуміння криміногенного потенціалу моди як складного соціокультурного та інформаційно-цифрового феномену, що виступає масштабним фоновим явищем для злочинності й неформальним регулятором суспільних відносин, який безпосередньо впливає на трансформацію поведінкових стандартів соціуму.

2. Сформульовано та зафіксовано сукупність соціокультурних, психологічних та інформаційно-комунікаційних чинників, здатних детермінувати протиправну поведінку індивідів через імперативну дію механізмів масового наслідування, групової конформності, престижності та символічного тиску культури масового споживання.

3. Розкрито кримінологічне значення деструктивних модних тенденцій і віртуалізованого медіасередовища у процесах моделювання сучасних форм девіантної та делінквентної поведінки молоді через виявлення латентних механізмів гламуризації кримінальних субкультур, функціонування антимоди як візуального коду протесту та поширення віральних інтернет-трендів.

4. Удосконалено теоретичні підходи до класифікації фонових для злочинності явищ шляхом включення до їхнього переліку феномену моди, який концептуалізовано через його структурно-функціональну матрицю (семіотичний, нормативний, комунікативний та аксіологічний рівні), що здатна опосередковувати процеси деформації правосвідомості індивіда.

5. Удосконалено кримінологічне розуміння механізму впливу культури масового споживання на делінквентність молоді в умовах віртуалізованого медіасередовища, де тиражування гіперреальних стандартів «ідеальності» та знаково-символічного капіталу речей виступає каталізатором протиправної мотивації.

6. Удосконалено науково-методичні засади кримінологічного моніторингу та запобігання делінквентним проявам у молодіжному середовищі через інтеграцію

інструментів медіагігієни, нейтралізацію деструктивного впливу віральних інтернет-трендів та врахування специфіки субкультурного візуального протесту.

7. В межах дисертаційного дослідження отримала подальшого розвитку теорія профілактичної діяльності суб'єктів запобігання злочинності шляхом обґрунтування необхідності подолання «відомчої ізольованості» через залучення інститутів громадянського суспільства та впровадження інструментів латентного соціокультурного контролю.

8. Дістало подальшого розвитку кримінологічні засади впровадження інноваційних превентивних моделей охорони публічного порядку та забезпечення публічної безпеки під час проведення масових заходів на основі аналізу ризиків деструктивного субкультурного протесту в сучасному урбаністичному просторі.

9. Здійснена наукова розробка проблеми деструктивних ціннісних орієнтирів та психоемоційних деформацій неповнолітніх, що формуються під символічним пресингом медіасередовища й індустрії масового споживання, з метою оптимізації сучасних правоохоронних та гуманітарних превентивних моделей.

4. Теоретичне та практичне значення результатів роботи.

Висновки та результати дослідження мають значення для кримінологічної науки й практики, оскільки можуть бути використані:

– у *правотворчості* – під час розроблення та вдосконалення державних і регіональних програм запобігання злочинності, концепцій розвитку молодіжної політики та забезпечення інформаційної безпеки з урахуванням детермінуючого впливу соціокультурних чинників на формування девіантної поведінки;

– у *правозастосовній діяльності* – у практичній діяльності підрозділів ювенальної превенції, органів Національної поліції України та інших суб'єктів профілактики правопорушень при виявленні й нейтралізації деструктивного потенціалу модних тенденцій та делінквентних субкультур;

– у *науковій роботі* – як теоретико-методологічна основа для подальших кримінологічних досліджень соціокультурних чинників злочинності, криміногенних викликів цифровізації суспільства, впливу масової медіакультури та латентних механізмів формування девіантних патернів поведінки особистості, а також для розширення наукових уявлень про соціокультурні фонові явища для злочинності;

– у *навчальному процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, викладання навчальних дисциплін «Кримінологія», «Соціологія девіантної поведінки», «Ювенальна юстиція».

5. Апробація/використання результатів дисертації.

Результати досліджень автора обговорювались на наступних конференціях:

1. Турська В. Криміногенне значення моди в соціальному середовищі. Пропілеї права та безпеки. 2025. № 6–7. С. 98–99. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2025.67.27>.

2. Турська В. Вплив консюмеризму та моди на злочинність у сучасному суспільстві. Сучасні проблеми розвитку авіаційно-космічної галузі України: інженерія, бізнес, право; тези доп. міждисциплінар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 листоп. 2024 р.). Харків, 2024.

3. Турська В. М. Криміногенний потенціал моди в умовах воєнного стану та напрями його мінімізації. Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама: зб. тез доп. III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 7 квіт. 2026 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. прав. наук України, Кримінол. асоц. України. Вінниця: ХНУВС, 2026. С. 249–252. DOI: <https://doi.org/10.32631/csw.2026>.

6. Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами науково-технічної експертизи дисертація Турської Валерії Миколаївни визнана оригінальною роботою, яка виконана самостійно і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Зміст основних

розділів дисертації перевірено 12.06.2026 р. на наявність текстових запозичень в системі «TURNITIN», в порівнянні з файлами бібліотеки корпоративного облікового запису Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут». Текст рукопису дисертаційної роботи не містить ознак академічного шахрайства

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача. За результатами досліджень опубліковано 4 публікації, у тому числі:

1. Турська В. М. Соціокультурний феномен моди у фокусі кримінологічного аналізу. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. Т. 33, № 3. С. 198–207. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.3.17>.

2. Турська В. Мода та злочинність як соціальні феномени впливу на суспільство. Юридичний вісник. 2025. № 6. С. 299–305. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2025.37>.

3. Турська В. М. Мода як об'єкт кримінологічної превенції: негативні впливи та шляхи запобігання. Право і суспільство. 2026. № 1. С. 156–162. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2026.1.2.21>.

4. Турська В. М. Запобігання негативним криміногенним впливам моди: кримінологічний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2026. № 2. С. 267–270. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2026-2/60>.

8. Висновок наукового керівника

Виконання індивідуального навчального плану, індивідуального плану наукової роботи, досягнення результатів навчання за відповідною освітньо-науковою програмою та написання дисертації Турською Валерією Миколаївною - вважаю успішним. Дисертаційна робота є результатом самостійного дослідження, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну. Вона виконана на належному науковому рівні та відповідає встановленим вимогам до дисертацій докторів філософії, і може бути рекомендована до захисту, а її автор Турська Валерія Миколаївна, до присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Вважаємо, що дисертаційна робота Турської Валерії Миколаївни «Мода і злочинність: криміногенність та запобігання негативним впливам», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44). Відтак, може бути представлена до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Головуючий
на засіданні завідувач кафедри права
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»
доктор юридичних наук,
професор

Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ